

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/170948,55-lat-temu-25-wrzesnia-1967-r-zmarl-gen-Stanislaw-Sosabowski-tworca-i-dowodca-1.html>
26.04.2024, 23:01

55 lat temu 25 września 1967 r. zmarł gen. Stanisław Sosabowski, twórca i dowódca 1. Brygady Spadochronowej, uczestnik operacji Market Garden

Data publikacji 23.09.2022

Stanisław Sosabowski, ur. 1892, już od 1905 r. angażował się w działalność niepodległościową, w 1918 r. zgłosił się do służby w odrodzonym Wojsku Polskim. Pełnił funkcje dowódcze, w czasie kampanii wrześniowej dowodził 21 pułkiem piechoty. Walczył w obronie Warszawy, gdzie dostał się do niewoli, z której zbiegł.

Jako zawodowy żołnierz natychmiast związał się z działalnością konspiracyjną. Nawiązał kontakt z Służbą Zwycięstwu Polski, organizował i dowodził Łódzkim Okręgiem SZP. W listopadzie 1939 r., przez tereny okupowane przez Związek Sowiecki, a następnie Węgry dotarł do Francji, gdzie zaangażował się w tworzenie struktur wojska polskiego na uchodźctwie. Został zastępcą dowódcy 4. Dywizji Piechoty, która w obliczu klęski Francji musiała ewakuować się do Wielkiej Brytanii.

Na angielskiej ziemi objął dowodzenie 4. Brygadą Kadrową Strzelców, która od stycznia 1941 r. miała spełniać rolę ośrodka przygotowawczego i szkolnego dla kandydatów do polskich wojsk spadochronowych. Decyzją gen. Sikorskiego 23 września 1941 r. brygada została przemianowana na 1. Brygadę Spadochronową, jednostkę podlegającą bezpośrednio Naczelnemu Wodzowi. Dowódcą brygady został Stanisław Sosabowski.

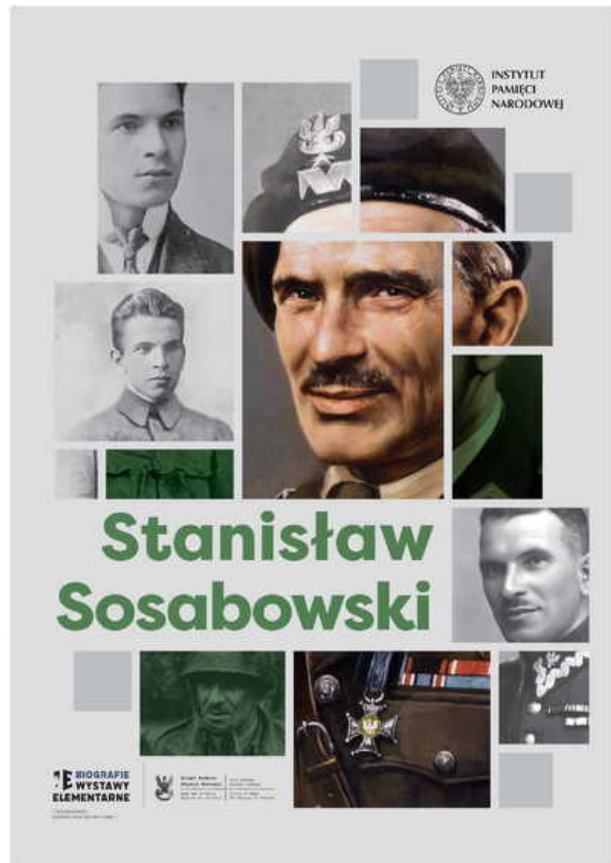
gen. Stanisław Sosabowski, z zasobu Archiwum IPN, sygn. IPNBU-2-6-87-3

Pod dowództwem Sosabowskiego Brygada przystąpiła do intensywnego szkolenia. W szkockiej miejscowości Upper Largo Polacy stworzyli własny ośrodek szkoleniowy, gdzie całkowicie zaadoptowali do własnych potrzeb park i budynek „Largo House”. Własnym sumptem zbudowali wieżę spadochronową oraz tor przeszkód zwanym „Małpim Gajem” (ang. „Monkey Grove”). Dewizą Brygady stało się zawołanie „Najkrótszą drogą”, a jej sztandar wykonany w okupowanej Warszawie zdobyło łaćskie hasło „Surge Polonia” („Powstań Polsko”). W 1942 r. Brygada w znacznym stopniu została uzupełniona żołnierzami z Armii Polskiej z ZSRs, w 1944 r. jej stan liczebny wynosił 2200 żołnierzy. Stanisław Sosabowski całkowicie poświęcił się organizacji nowej jednostki, uczestniczył razem ze swoimi żołnierzami w ćwiczeniach. Szybko zjednął sobie sympatię podwładnych, którzy mówili o nim „Sosab”. Dzięki swojej wyjątkowej pracy stworzył jednostkę, która w niczym nie ustępowała swoim brytyjskim czy też amerykańskim odpowiednikom.

1. Brygada Spadochronowa przeszła swój chrzest bojowy w operacji Market Garden – największej powietrznodesantowej operacji w czasie II wojny światowej. We wrześniu 1944 r. żołnierze zostali zrzućeni w rejonie Arnhem w Holandii, Stanisław Sosabowski lądował ze swoimi podwładnymi. Po zakończeniu walk gen. Sosabowski został niesłusznie obarczony winą za niepowodzenie operacji Market Garden, 27 grudnia 1944 r. pozbawiono go dowództwa nad Brygadą.

Został Inspektorem Jednostek Etapowych i Wartowniczych, w lipcu 1948 r. odszedł ze służby wojskowej i pozostał w Wielkiej Brytanii. Pracował jako robotnik, ale też aktywnie działał w polskich środowiskach emigracyjnych. Jeszcze w 1947 r. założył Związek Polskich Spadochroniarzy w Londynie. Prowadził działalność publicystyczną i pisarską, nie angażował się w życie polityczne brytyjskiej Polonii. Pozostawił po sobie wspomnienia: „Najkrótszą drogą”, „Droga wiodła ugorem. Wspomnienia” oraz „Freely I served”.

Zmarł 25 września 1967 r. w Hillingdon. Dwa lata później jego prochy sprowadzono do Polski i pochowano na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Jego grób został wpisany do ewidencji grobów weteranów walk o Wolność i Niepodległość Polski. W 2018 r. prezydent RP Andrzej Duda odznaczył go pośmiertnie Orderem Orła Białego.

55 lat temu 25 września 1967 r. zmarł gen. Stanisław Sosabowski, twórca i dowódca 1. Brygady Spadochronowej, uczestnik operacji Market Garden

Instytut Pamięci Narodowej poświęcił gen. Stanisławowi Sosabowskiemu wystawę elementarną, która jest dostępna online pod adresem:

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/wystawy/biografie-elementarne/150736,Stanislaw-Sosabowski.html>

Postać generała jest również przypomniana w broszurze z cyklu „Patroni naszych ulic” autorstwa Daniela Koresia, również dostępnej online pod adresem

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/biblioteka-cyfrowa/patroni-naszyc-ulic/24262,General-brygady-Stanislaw-Sosabowski-18921967.html>

Zachęcamy także do obejrzenia dyskusji online „Samodzielna Brygada spadochronowa w operacji Market Garden” (<https://www.youtube.com/watch?v=98VqIZ5k6Y8>) oraz filmu animowanego pt. „Operacja „Market Garden” 1944”, przygotowanego przez Oddział IPN w Warszawie na podstawie komiksu „Operacja Market Garden” z serii „Wojenna Odyseja Antka Srebrnego” (<https://www.youtube.com/watch?v=fdaWqt38-9M>).

Losy Generała ściśle wiążą się z projektem edukacyjno-memoratywnym „Szlaki Nadziei. Odyseja wolności”, zapraszamy do odwiedzenia strony internetowej projektu:

<https://szlakinadziei.ipn.gov.pl>